

Inleiding tot de cultuurstudies

Jo Sterckx

Vakgroep Nederlandse en Zuid-Afrikaanse Studies

Adam Mickiewicz Universiteit Poznań

<http://ifa.amu.edu.pl/dutchafrikaans/>

Beginnels

- Cultural Studies $\Leftrightarrow$ regional studies, Landeskunde
- Culturele wending (1960-...) – nadruk op betekenis & cultuur
- Massacultuur – populaire cultuur – tegencultuur – subcultuur – jongerencultuur
- “Clash der culturen”

Wat zijn cultuurstudies?

- Tekst = uiting van betekenis via medium
- Context (politiek, geschiedenis)
- Relatie tussen boodschap/medium en ideologie, klasse, nationaliteit, etniciteit, seksualiteit en geslacht
- Ontstaan, productie en verspreiding van betekenis
- Interdisciplinariteit
- Cultuur: ≠ betekenissen (“hoge” kunst, dagelijks leven, ...)

Sleutelbegrippen in cultuurstudies

- Representatie/beeldvorming
- Culturele productie, controle, distributie en eigendom
- Relatiecomponent (bv. ras-klasse)
- Macht (ondergeschikte groepen)
- “Tekst” → betekenis

Methodologie

- Kwantitatief – kwalitatief
- Ethnografie (antropologie, veldwerk – interview, observatie)
- Tekstuele aanpak
  - Semiotiek
  - Narratologie/verteltheorie
  - Deconstructionisme (“wat ontbreekt er”)
  - Reception studies (actief publiek)
  - Inhoudsanalyse
  - Discoursanalyse

Imagologie

- Vergelijkende literatuurwetenschap
- Image/beeld
- Nationale stereotypen
- Zelfbeeld (auto-image) $\Leftrightarrow$ Heterobeeld (hetero-image)
- Tegenbeeld (counter-image)
- Metabeeld (meta-image)
- Spected – spectant
- Morele (“karakterieële”) toekenningen
- Imaginated
- Aachener Schule: Hugo Dyserinck, Joep Leerssen

Imagologische sleutelbegrippen

- Oriëntalisme (Edward Said, 1978)
- Centrum/periferie
- Oost/West
- Eurocentrisme
- Geslacht
- Eer/schaamte
- Mentaliteit
- Migrantenliteratuur
- Nationalisme – patriottisme
- ...

British Cultural Studies

- Williams, Raymond. 1958. *Culture and Society*.
- McLuhan, Marshall – “the medium is the message”, “global village”
- *Centre for Contemporary Cultural Studies*, University of Birmingham (1964-2002) – Richard Hoggart
- Subcultuur, mediastudies, populaire cultuur
- Brits?
  - Karl Marx, Antonio Gramsci, Pierre Bourdieu, Michel Foucault, Sigmund Freud, Ferdinand de Saussure, ...

Populaire cultuur

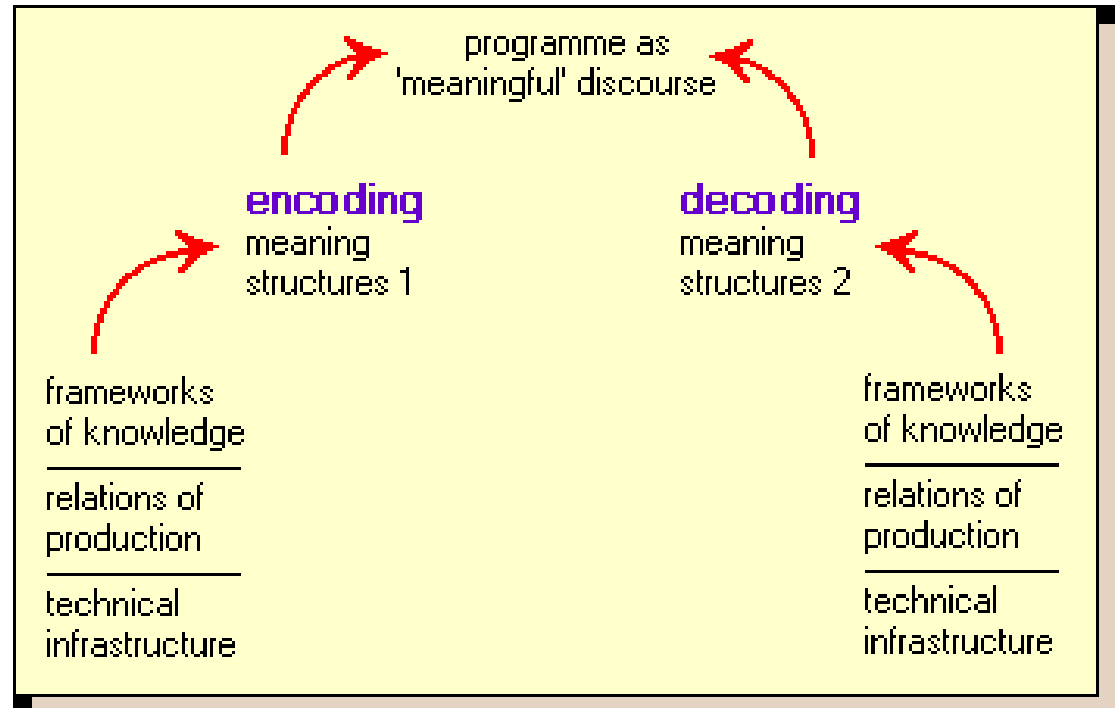

Ferdinand de Saussure

- 1916: *Cours de linguistique générale*
  - *Langue* – systeem/structuur van talige tekens – dezelfde betekenis voor iedereen
  - *Parole* – concrete taaluitingen van individuele sprekers
- Teken: geluid, beeld, geschreven woord, schilderij, foto, etc.
- Teken (*sign*) = binaire eenheid
  - betekenaar (*signifier*)
  - betekenis (*signified*) – context, taalgebruiker, tijd
- Arbitraire relatie
- Interpretatie (lezer)

Television

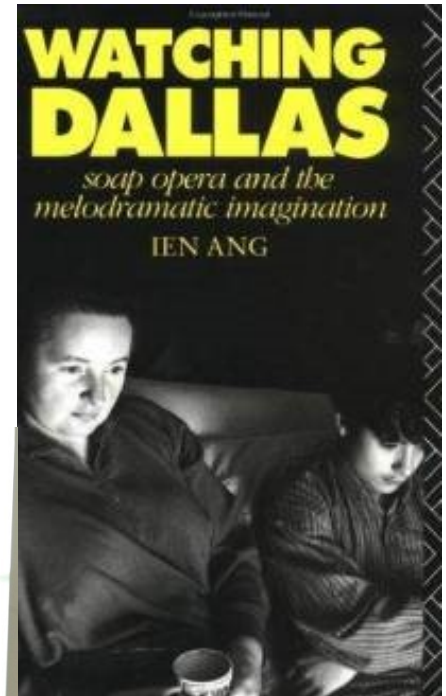
- **Hall, Stuart (1980):** *Encoding and decoding in the television discourse*

- **Fiske, John** (1987): *Understanding popular culture; Television culture;* (1996) *Reading television; ...*
- Televisieprogramma's = teksten met verschillende betekenislagen en socioculturele inhoud
- Publiek – actief met verscheidene sociale achtergrond en identiteit – verschillende “lezingen”

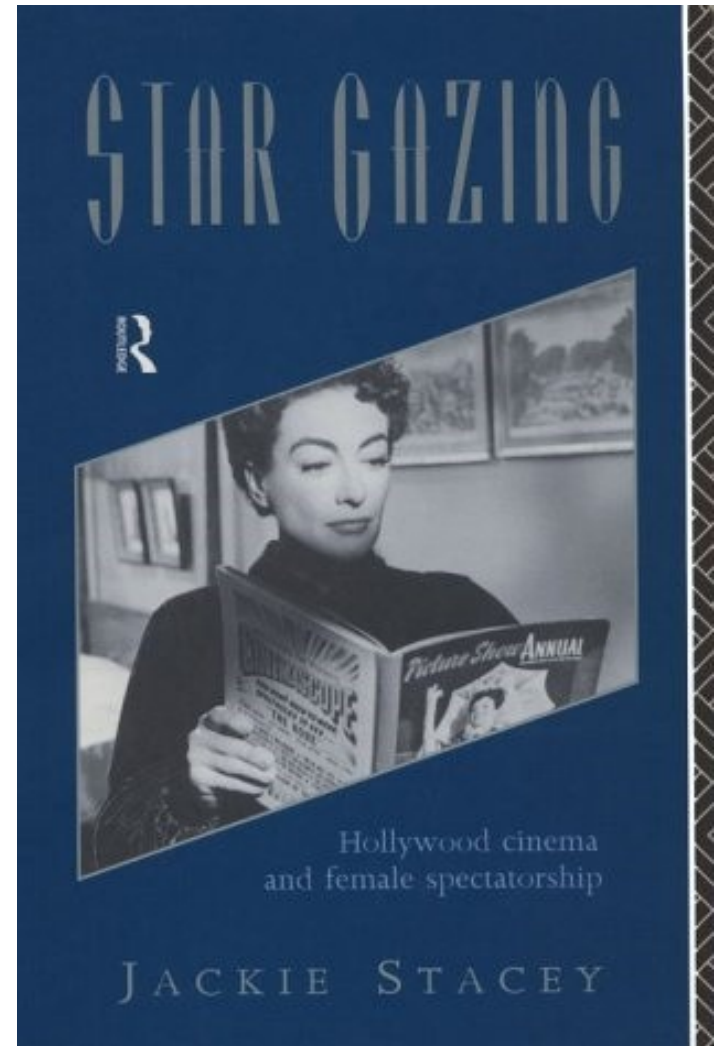

- **Ang, Ien.** 1985. *Watching Dallas: Soap Opera and the Melodramatic Imagination.*
  - Dallas = emotioneel realisme
    - Denotatie (letterlijke inhoud)
    - Connotatie (associaties & implicaties)
    - Verband met eigen leven
  - Vier standpunten
    - Afkeer (massacultuur)
    - Spot (ironie)
    - Voorkeur
    - Populisme (smaak = persoonlijk)

Film

- **Wright, Will.** 1975. *Sixguns and Society.*
- **Stacey, Jackie.** 1994. *Star Gazing: Hollywood and Female Spectatorship*
  - *Escapism* – utopische vooruitzichten
  - *Identification* – tijdelijke veranderlijkheid (gelijkenis)
  - *Consumerism* – films als middel om heersende opvattingen over vrouw(elijkheid) in vraag te stellen
  - Filmtekst ⇒ vrouwelijk publiek

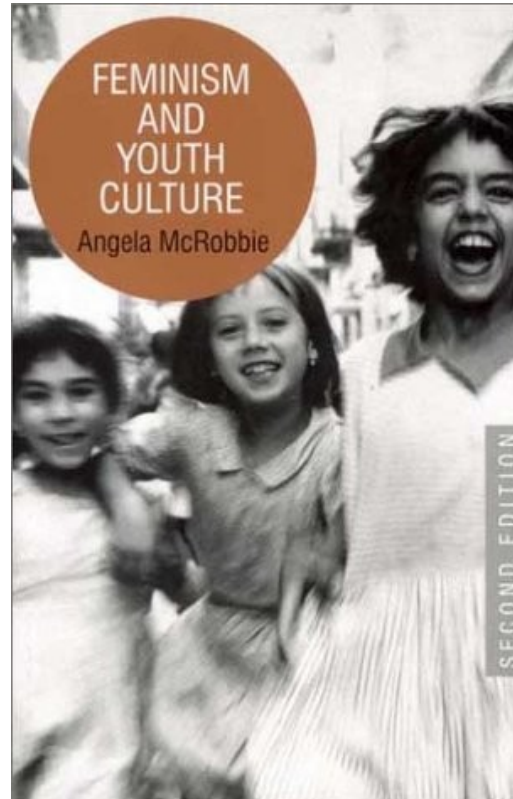

Dagbladen & tijdschriften

- Kwaliteitspers ↔ populaire pers (*tabloid*)
  - verhaal ↔ analyse (Dahlgren, Peter. 1992. *Journalism and popular culture*)
  - het persoonlijke als verklarend kader (Sparks, Colin. 1992. *Popular journalism: theories and practice*)
- Inhoudsanalyse – aanwezigheid/representatie
- Linguïstische instrumenten: lexicale analyse, zinsconstructie, stijlfiguren
- Discoursanalyse – columns, lezersbrieven, redactioneel – argumentatie overredingskracht
  - Eigen aan ethos (“ethotic”) – verklaring van ervaring, kennis, betrouwbaarheid
  - Bespeling emotie
  - Logica & structuur: symptomatisch (“typisch”), vergelijkend (“net zoals”) of causaal (“leiden tot”)

Feminist cultural studies

- **McRobbie, Angela.** 1978. *Feminism and youth culture.*
  - Romantiek
  - Persoonlijk leven
  - mode en schoonheid
  - popmuziek
- 1994. *Postmodernism and popular culture.*
  - Liefde
  - Sex
  - Jongens
  - mode, popmuziek

Roland Barthes – *Mythologies* (1957)

- 1ste betekenis: denotatie (“zwarte soldaat salueert naar Franse vlag”)
- 2de (verborgen) betekenis: connotatie (“positief beeld van Franse imperialisme, alle onderdanen trouw aan FR”) Ideologie ⇒ mythe (vanzelfsprekendheden)
- Drie mogelijke lezingen
  - Symbool van imperialisme
  - Alibi (excuus, wanhopige poging)
  - Mythelezer (“zwarte saluerende soldaat is imperialisme zelf”)
- “Mythe zuivert, rechtvaardigt, verduidelijkt zaken, niet door uitleg, maar door uiteenzetting van feiten”

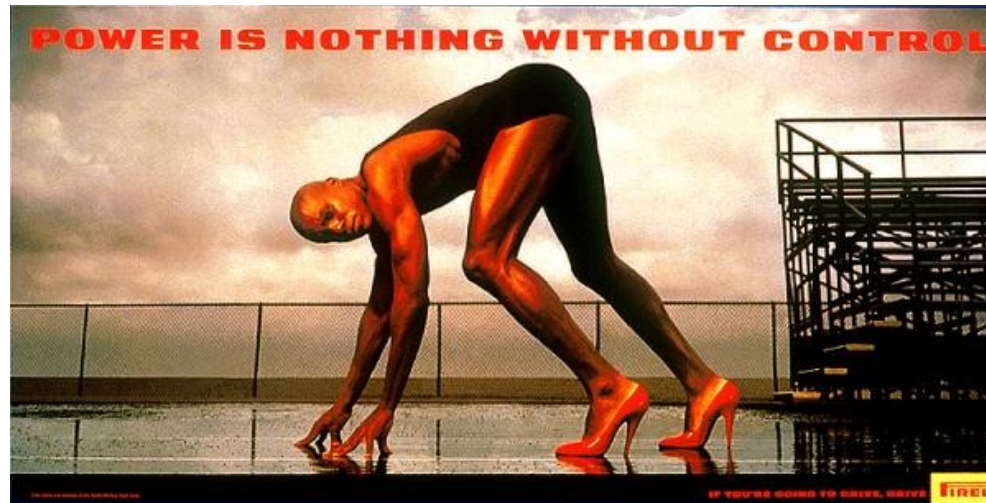

“Preferred meaning”

- Ben Johnson (Olympische Spelen, Seoel, 1988)
- “Heroes or villains”? (The Sunday Times Magazine, 9/10/1988)
- “The Chemical Olympics”
- Discours tekst & discours foto $\Rightarrow \neq$ betekenissen
  - Ras, “otherness”
- Voorkeursbetekenis?

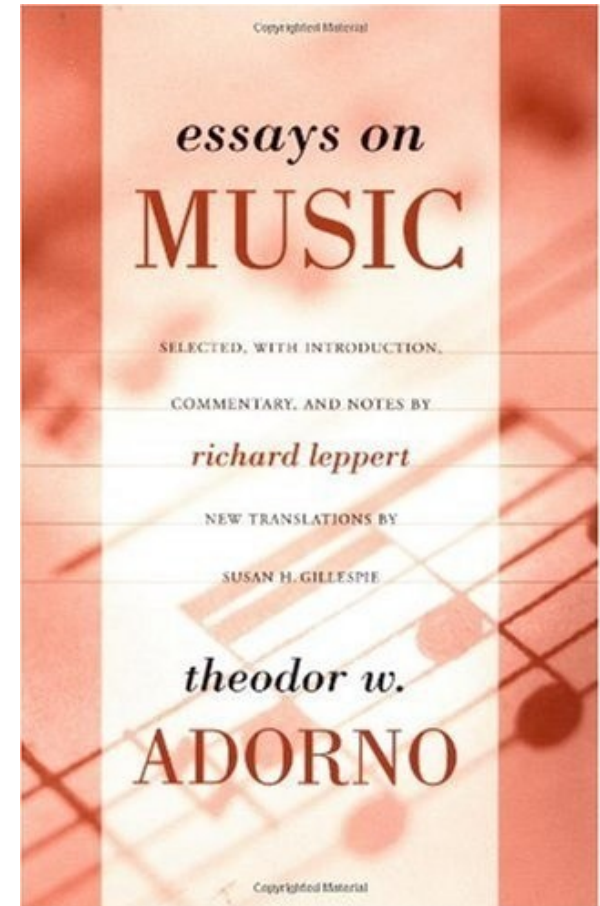
Intertekstualiteit

- Carl Lewis (Pirellikalender)
- Ambigüiteit mannelijkheid-vrouwelijkheid
- Intertekstuele betekenis – tegendraadse lezing

Muziek

- **Adorno, Theodor.** 1941. *On popular music*
- Standaardisatie: uitpuittend commercieel gebruik van succesvol tekstueel/muzikaal patroon
- Passieve, repetitieve beluistering (vlucht): vermijding van moeite door vermoeidheid wegens arbeid – bevrediging behoefte naar stimulans
- Sociaal bindmiddel
  - Onderworpen aan ritme – autoritair collectivisme
    - muzikaliteit = ritmische patronen zonder individualiserende storing – verlangen naar gehoorzaamheid
  - Emotionaliteit – identificatie – treurtoelating – “Kom, huil maar” – massacatharsis
    - bekentenis van ongelukkigheid ⇒ verzoening met afhankelijkheid

“Politieke” popmuziek

- The Beatles (Harry Wilson), Bruce Springsteen (Ronald Reagan, Walter Mondale), Bob Dylan (Jimmy Carter), etc.
- Censuur – “God Save The Queen” (Sex Pistols, 1977)
- Protest – “alternative society” – Westkust VS – jaren 60 – Vietnamoorlog
- Misverstand – “Sunday Bloody Sunday” (U2, 1985)
- Marketing/verkoop als “politiek” – hiphop, Billy Bragg, etc.
  - Problematisch: individueel liedje (onvoorspelbaarheid & veranderlijkheid popmuziek)
- Georganiseerd – RAR – Live Aid – [Nelson Mandela 70th Birthday Tribute](#) (1988)

Andere werkterreinen

- Globalisering: veramerikanisering?
- Consumptie: jongerencultuur – subcultuur – fancultuur
- Reclame/advertenties (instellingen)
- Fotografie
- Mode
- ...

Bibliografie

- Barker, Chris. 2003. *Cultural Studies: Theory and Practice*.
- De Meyer, Gust. 2004. *Cultuur met een kleine c*. Leuven: Acco.
- Deacon, David (e.a.). 2007. *Researching Communications: A Practical Guide to Methods in Media and Cultural Analysis*.
- Hall, Stuart. 1997. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*.
- Leerssen, Joep – Manfred Beller (ed.). 2007. *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters*.
- Richardson, John. 2007. *Analysing newspapers*.
- Storey, John. 2003. *Cultural Studies and the Study of Popular Culture*.